

Marek Jansa, „Strana vyloučených“ na Českokrumlovsku a Prachaticku 1970-1980, diplomová práce, FF UK, Praha 2019, 137 stran

Posudek vedoucího práce

Diplomová práce Marka Jansy vstupuje do odborného dialogu o konci reformního komunismu a o charakteru období, jež jsme si za pomoci dobového jazyka zvykli nazývat normalizací. Konkrétně se Jansa věnuje průběhu a dlouhodobějším důsledkům akce výměny stranických průkazů, tedy tzv. prověrek či čistek, na prahu sedmdesátých let. Oproti dosavadní odborné literatuře si ovšem Marek Jansa zvolil specifickou perspektivu, a to ve dvojím smyslu – prostřednictvím otázek, jež si nad stranickými prověrkami a jejich důsledky klade, i pokud jde o regionální zaměření na spíše periferní oblast Českokrumlovsko a Prachaticka.

Marek Jansa sice popisuje celostátní i regionální průběh a podobu samotných prověrek, jde mu ale primárně o něco jiného – totiž o analýzu osudů vyloučených a vyškrtnutých členů KSČ, tzv. „strany vyloučených“. Všímá si jejich pestrých životních cest a způsobů vypořádávání se s vyčleněním ze stranického kolektivu, se zvláštním ohledem k loajalitám, které tito lidé během sedmdesátých let projevovali ve vztahu ke straně, společnosti, pracovišti a v neposlední řadě i mezi sebou navzájem. Na základě této analýzy Jansa zkoumá roli někdejších, na prahu sedmdesátých let vyškrtnutých nebo vyloučených, členů KSČ ve vztahu ke stabilitě či naopak destabilizaci normalizačního režimu. Jde tedy v posledu o vztah stranických prověrek (a „strany vyloučených“ jakožto jejich plodu) k legitimitě pozdně socialistického panství v Československu, jakkoli závěry regionální studie mohou mít pochopitelně jen dílčí platnost.

Práce má přehlednou a logickou strukturu. V úvodu se autor, jak je v diplomové práci třeba, vyrovnává s existující odbornou literaturou, charakterizuje svoje metodologická východiska a formuluje ústřední otázky. Poté se, ve čtvrté části úvodní kapitoly, věnuje celostátnímu kontextu stranických prověrek, přičemž se opírá o relevantní sekundární literaturu. Další části jsou již věnovány specifickému regionálnímu kontextu Českokrumlovsko a Prachaticka. Nejprve průběhu konsolidace a konkrétně výměně stranických legitimací (tj. stranickým prověrkám), poté, v třetí a čtvrté kapitole, komunikaci vyškrtnutých a vyloučených se stranou a dalším osudům těchto lidí (od těch, kterým se podařilo se do KSČ vrátit až po ty, kdo zůstali z hlediska KSČ rizikovými osobami, ať už o návrat do KSČ usilovali nebo se rozhodli pro život mimo její řady či dokonce pro disent). V závěru pak autor shrnuje svá hlavní zjištění, která do velké míry potvrzují jeho původní hypotézy, byť s dílčími doplněními, prohloubením o některé aspekty a zároveň autorem zdůrazněnou jen dílčí platnost, jež by bylo nutno potvrdit výzkumem v dalších regionech.

Nejen pokud jde o takto přehledně uspořádanou strukturu, ale i jinak je práce po formální stránce poměrně dobře provedená, bez zbytečného množství chyb a překlepů. Jistý problém shledávám ve vyjmenování odborných publikací v textu práce (bez uvedení místa a data vydání). Příslušné odborné studie a monografie uvedené například v kapitolách o metodologii či v pojednání o literatuře a pramenech nejsou citovány v poznámkách pod čarou (pokud se nejedná o přímou citaci z textu nebo odkaz na konkrétní stranu), kde by byl prostor pro celý bibliografický údaj, a v některých případech nejsou uvedeny ani v seznamu literatury na konci práce.

Za závažnější než zmíněné formální nedostatky považuji některé obsahové nedotaženosti, především v důležitých úvodních a všeobecných pasážích práce. V metodologickém úvodu autor jako ústřední rys normalizačního období uvádí pojem ideologie, hlubší konceptualizace ideologie (včetně např. odlišení od diskurzu apod.) ovšem chybí. V podobném chvatu se autor vypořádává i s dalšími aspekty analýzy státního socialismu, resp. moderního autoritářského vládnutí obecně (loajalita, legitimita apod.). Jako pro učitele je pro mě sice potěšující, že si studenti navzájem čtou diplomové práce a inspirují se, pokud ovšem studentská kvalifikační práce (v tomto případě diplomová práce J.Mrňky) figuruje v textu jako klíčová metodologická a teoretická opora (včetně toho, že se jiné odborné práce citují zprostředkovaně, skrze ni), svědčí to o nedostatečné péči, jež byla teoretické a metodologické reflexi věnována. Je to škoda, protože autor je pro takovou důkladnější četbu a reflexi intelektuálně evidentně vybaven v dostatečné míře.

O tom ostatně svědčí i (ve svém celku převažující) klady práce, tj. její celkově inovativní pojetí. Tedy mimo jiné skutečnost, že se Marek Jansa primárně nesoustředí na podoby útlaku, perzekuce a utrpení (jak bývá, zčásti oprávněně, ale mnohdy poněkud stereotypně, v souvislosti s „čistkami“ na prahu normalizace zvykem), ale klade si originálnější otázky, na něž se potom na příkladu regionálního společenství i vybraných individuálních osudů snaží nalézat odpovědi. Za podstatnou v této souvislosti považuji konkrétní dokumentaci relativní „diskurzivní otevřenosti“ v rámci procesu konsolidace ústí i do kapacity obnovené diktatury opět integrovat některé dočasně vyloučené. Jakkoli tato integrace měla do velké míry pragmatické příčiny (potřeba pracovních sil), poskytovala zároveň příležitost pro ty, kteří usilovali o návrat do někdejších sítí a obnovení privilegovaného postavení. I díky tomu, jak autor v práci přesvědčivě dokládá, plnily stranické prověrky, alespoň v daném regionu, převážně stabilizační funkci.

Jakkoli tedy studii je co vytknout a bylo by možné žádat metodologicky promyšlenější koncepci i soustavnější ponor do (především teoretičtěji zakotvené) odborné literatury, domnívám se, že ve svém celku velmi zdárným způsobem naplňuje cíle diplomové práce. Otázky i badatelské pole byly vcelku jasně definovány, proběhl solidní regionální výzkum s využitím různých typů pramenů s výsledky, které doplňují, prohlubují a v menší míře i revidují dosavadní představy a povědomí o skupině vyškrtnutých či vyloučených členů KSČ a jejich dalších politických strategiích i osudech. Práci proto doporučuji k obhajobě a (po jistém váhání mezi výbornou a velmi dobrou) se přikláním k jejímu hodnocení jako práce výborné.

V Praze dne 21. května 2018

Doc. Mgr. et Mgr. Matěj Spurný, PhD.